

VÝZNAM HODNÔT NA HODINÁCH ETICKEJ VÝCHOVY

MÁRIA HAVRANOVÁ

ABSTRAKT

Cieľom príspevku je poukázať na dôležitosť prípravy učiteľa na vyučovaciu hodinu. Ide o prípravu dlhodobú, ale hlavne o prípravu krátkodobú. Podrobne vypracovaná príprava na vyučovaciu hodinu je predpokladom úspešne odučenej hodiny. Takúto pomoc budúcemu učiteľovi poskytujú cviční učitelia, ktorí pomáhajú vystríhať sa chýb. Netreba podceňovať predmet ako je etická výchova, pretože tá zohráva v živote žiaka dôležitú úlohu. Dáva návody, ako sa správať, pomáha pri utváraní vlastných názorov, pri rozlišovaní dobra od zla, klamstva od pravdy. Najdôležitejšia úloha je vytváranie hodnôt, pretože hodnoty človeka ovplyvňujú jeho ďalší život, vzťah k ľuďom, k spoločnosti a k sebe samému. Hodnoty jednotlivca ovplyvňujú hodnoty spoločnosti.

ÚVOD

„Silné hodnoty vytvárajú silnú kultúru.“

Neznámy autor

Hľadanie hodnôt v dnešnom pretechnizovanom svete nie je vôbec jednoduché. Všetci si myslíme, že presne vieme, čo je pre človeka hodnotné, čo dokáže naplniť jeho život, ale častokrát narážame na prekážky, ktoré nám ukážu náš omyl. Vo svete plnom násilia, chorôb, lží, drog, biedy a konzumu je ťažké nájsť dobro. Dobro nielen pre jednotlivca, ale dobro pre celú spoločnosť. Myšlienky nám podsúvajú médiá a to si málokedy dokážeme uvedomiť. Ovplyvňujú naše konanie v každodennom živote. Dospelý človek má dnes problém sa vo svete orientovať, vysporiadať sa s problémami, tak ako túto neľahkú skúšku môže zvládnuť dieťa? Odpoveď je jednoduchá. S pomocou človeka, ktorý ho usmerní a dokáže mu poradiť. Vedie ho neľahkou cestou dospievania, ktorou si musí prejsť každý z nás. A takému človeku hovoríme učiteľ.

Profesia učiteľa je veľmi náročná a vyžaduje veľa tvrdej práce. Nestaneme sa učiteľom zo dňa na deň. Všetko chce svoj čas, čas potrebný na získanie ďalších vedomostí a hlavne skúseností. Dôležitú úlohu na tejto učiteľskej ceste zohrávajú cviční učitelia, ktorí pomáhajú študentom učiteľstva stať sa dobrými učiteľmi. Poskytujú vzácne rady, ktoré už majú v reálnom procese vyskúšané, dokážu upriamiť pozornosť na to, čo môže byť vo výchovno-vzdelávacom procese problematické. Vďaka nim je možné problémom predchádzať.

Táto práca má za cieľ poukázať na to, akým spôsobom je možné hľadať hodnoty. Ukážeme si niekoľko spôsobov, ako prostredníctvom filmu prepojíme fikciu so skutočným svetom a vypátrame hodnoty také dôležité pre dnešný život. Práca môže slúžiť aj ako pomôcka cvičného učiteľa vysokoškolskému študentovi, ktorý práve začína svoju učiteľskú prácu. Hodina etickej výchovy tak bude obohatená niečím nie takým bežným, čo žiaci určite vedia oceniť. Odnesú si tak z hodiny nielen zážitok zo sledovania filmu, ale aj iný pohľad na médiá, ktoré vedia ponúknuť aj hodnotné programy. Treba len vedieť rozlišovať hodnotné od toho nehodnotného, potrebujeme vedieť, ako hodnoty hľadať, pretože sú všade okolo nás.

DÔLEŽITOSŤ VÝCHOVY K HODNOTÁM V ETIKE

ETIKA

Slovo **etika** pochádza z gréckeho slova éthiké, ethos, ktoré vyjadruje povahový rys, zvyk, obyčaj či postoje jednotlivcov a skupín. Ide o spoločensko-vednú disciplínu, ktorá sa zaoberá skúmaním morálky, morálneho konania a jeho noriem. Poskytuje návody pre správne konanie, je to teoretická reflexia morálky. Etika vyčleňuje **etický kódex**. Je to súhrn pravidiel správania sa v danej spoločnosti. Ide o základné pravidlá slušného správania, ktoré sa môžu v každej profesii líšiť. Iné pravidlá platia medzi lekármi, právnikmi a pod. Rozdiely v správaní sa nájdeme aj medzi ľuďmi, ktorí vyznávajú odlišné náboženstvá.

Slovo **morálka** zase pomenúva systém noriem, princípov a pravidiel, ktoré regulujú správanie človeka k sebe, k skupine a k iným ľuďom z pohľadu dobra a zla. Etika je teóriou morálky a mravnosti. Je nositeľkou ľudských vlastností, je to súhrn kladných hodnôt, pomáha vyhnúť sa zlému správaniu. Kto ignoruje morálne zásady, nemú úctu k sebe ani k iným, čo môže byť zapríčinené výchovou. Mierou morálky v spoločnosti je **mravnosť**. Požiadavky na mravnosť sa môžu meniť.

Spoločnosť nemôže existovať bez morálnej regulácie. Špecifikum tejto regulácie spočíva v tom, že vo svojom rozhodovaní sa vždy zameriavame aj na zohľadňovanie dôsledkov našich činov pre iného človeka. Rozhodovanie človeka ovplyvňuje vlastné svedomie a verejná mienka. Morálka ako regulácia je obmedzením, ale zároveň je v záujme všetkých.

Etická (morálna) činnosť je charakteristická morálnym výberom, slobodou voľby a dobrovoľnosťou konania. Tieto tri faktory sú základnými podmienkami morálky. Etika nerozhoduje, ako sa správať. Záleží to len od nás, od našej slobodnej voľby. Ponúka možnosti, ale nerozhoduje za nás.

Za zakladateľa etiky ako vednej disciplíny sa považuje Aristoteles, ktorý používal výraz etika aj pre mravnosť. Etika zasahuje do všetkých oblastí ľudského života. Bez etiky, úcty k človeku, bez rešpektovania jeho základných práv, nemožno žiť plnohodnotný život.

ETICKÁ VÝCHOVA AKO VYUČOVACÍ PREDMET

Podľa ŠVP (2011) je poslaním predmetu etická výchova vychovávať osobnosť s vlastnou identitou a hodnotovou orientáciou, v ktorej zachováva úctu k človeku a k prírode, spoluprácu, prosociálnosť a národnú hodnotu. Nejde jej len o poskytovanie informácií o morálnych zásadách, ale zážitkovým učením podporiť pochopenie a interiorizáciu (zvnútornenie) mravných noriem a osvojiť si tak správanie v súlade s nimi. (ŠVP, 2011, s. 2).

CIELE PREDMETU ETICKÁ VÝCHOVA

Cieľom etickej výchovy podľa ŠVP (2011) je vychovať osobnosť, ktorá:

- má svoju vlastnú identitu (prosociálnosť),
- má pozitívny vzťah k životu, ľuďom, spojený so zdravou kritickosťou,
- jej správanie je v súlade s osvojenými etickými normami, je nezávislé od tlaku spoločnosti,
- má zrelý morálny úsudok, vie správne reagovať na neočakávané a zložité situácie,
- charakterizuje ju súlad správneho myslenia a správneho konania,
- koná v súlade so svojimi zásadami,
- prijíma iných v ich rozdielnosti (tolerancia, schopnosť prijať kompromis),
- spolupracuje a iniciuje spoluprácu.

M. Zelina kladie dôraz aj na aktivizáciu nonkognitívnych funkcií osobnosti v systéme **KEMSAK**:

K – kognitivizácia (naučiť človeka myslieť),

E – emocionalizácia (naučiť človeka cítiť),

M – motivácia (rozvinúť záujmy, potreby a pod.),

S – socializácia (naučiť človeka žiť s inými ľuďmi),

A – axiologizácia (rozvíjať hodnotovú orientáciu, učiť hodnotiť),

K – kreativizácia (rozvíjať tvorivosť). (ŠVP, 2011, s. 3).

HODNOTY

Pojem hodnota je predmetom záujmu nielen etiky, ale aj filozofie, psychológie, sociológie a mnohých ďalších odborov. Vymedzenie tohto pojmu môže byť teda rôzne. Ako spomína Marcela Verešová (2007), podľa kolektívu autorov psychologického slovníka ide o pojem, podľa ktorého sa charakterizuje sociálno-historický význam určitých javov skutočnosti pre spoločnosť a ich osobnostný zmysel pre jednotlivca.

Hodnoty je možné deliť z viacerých hľadísk. Materiálne a vitálne hodnoty slúžia k uspokojovaniu základných potrieb bytia. Etické hodnoty majú svoj základ v dobre, ktoré predstavujú. Sú poznateľné a uskutočniteľné iba v súvislosti s existenciou slobody, a tá je vlastná len človeku. Náboženské hodnoty sú charakterizované ako snaha o spoznanie Najvyššieho dobra, dosiahnutie plnosti života a hľadaniu zmyslu života. Absolútne hodnoty sú hodnotami samy o sebe, napr. byť dobrý ako človek. Relatívne hodnoty sa vzťahujú k nejakému cieľu alebo účelu, napr. byť dobrý učiteľ.

Na hodinách etickej výchovy pracujeme s etickými hodnotami, ktoré pomenúvajú to, čo ma pre nás význam. Nedajú sa presne vymedziť, mnohé z nich by sme našli napr. aj v náboženstvách, platia univerzálne. Preto si spomenieme aspoň tie základné.

Najuniverzálnejšou hodnotou je láska či už v bežnom, alebo v náboženskom význame. Možno ju spojiť s pojmami ako rodina a priateľstvo, pričom ju možno charakterizovať ako duchovný fenomén. Jej význam vyjadruje kresťanské ponímanie lásky. Láska je otvorenosť človeka človeku, je nezištná a berie človeka takého, aký je.

Ďalšou etickou hodnotou je nádej. Podobne ako láska aj nádej je presahovaním, prienikom času, ide o spirituálny fenomén. Nedá sa skúmať exaktne, je skôr tajomstvom, je pokorná, nesmelá a cudná, je protipólom pýchy.

Zmysel ľudského života je odpoveďou na otázky týkajúce sa dôvodu žitia. Týkajú sa ľudí, ktorým nestačí iba žiť, ale chcú vedieť aj dôvod. Známy rakúsky neurológ a psychiater Viktor Emil Frankl charakterizuje zmysel života ako centrálnu hodnotu.

Tolerancia, to je schopnosť rešpektovať názory iných, môžeme ju chápať ako zmysel pre inakosť a rôznorodosť. K etike jednoznačne patrí aj zodpovednosť. Môžeme ju chápať aj tak, že za každý náš čin musíme prevziať zodpovednosť.

TEÓRIE HODNÔT

V spojitosti s pojmom hodnota je dôležité vysvetlenie pojmu hodnotové orientácie človeka. Tie sa spájajú so správaním a konaním človeka. Každý človek hodnotí skutočnosť na základe svojich hodnotových orientácií. Teórií hodnôt je mnoho, vybrali sme na ukážku tie najznámejšie.

V psychológii osobnosti je najznámejším hodnotovým systémom koncepcia E. Sprangera, nemeckého psychológa prvej tretiny 20. storočia. Rozlišuje šesť typov „ideálnych“ osobnostných vzorov:

1. teoretický typ – jeho cieľom je hľadanie pravdy, hodnotou je poznanie,
2. ekonomický typ – jeho cieľom je sebauchovanie, hodnotou je užitočnosť,
3. estetický typ – jeho cieľom je hľadanie harmónie, hodnotou je krása,
4. sociálny typ – jeho cieľom je konanie dobra, hodnotou je láska,
5. politický typ – jeho cieľom je ovládanie druhých, hodnotou je moc,
6. náboženský typ – jeho cieľom je sebaapresadenie, hodnotou je jednota.

Ďalším pokusom o tvorbu taxonómie hodnôt je pokus Rokeacha, ktorý uvádza 18 cieľových a 18 inštrumentálnych hodnôt. Inštrumentálne sú tie, pomocou ktorých sa naplňuje zmysel života a cieľové hodnoty. Sú teda ich prostriedkami. Rokeachova taxonómia je zobrazená v prílohách.

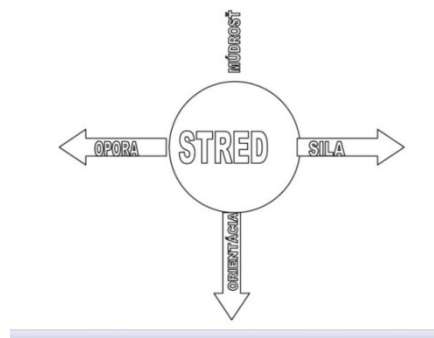
Tabuľka 1 Celkový výpočet jednotlivých hodnôt (Rokeach, 1979)

Cieľové hodnoty (1-9)	Inštrumentálne hodnoty (1-9)	Cieľové hodnoty (10-18)	Inštrumentálne hodnoty (10-18)
Múdrosť	Intelektuálny	Sociálne poznávanie	Nápomocný
Sloboda	Schopný	Šťastie	Odvážny
Sebaúcta	Čestný	Vzrušujúci život	Sebakontrolujúci
Zmysel pre výkon	Zodpovedný	Pohodlný život	Milujúci
Svet v mieri	Predstavivý	Skutočné priateľstvo	Odpúšťajúci
Rovnosť	Nezávislý	Zrelá láska	Radostný
Svet krásy	Veľkorysý	Národná bezpečnosť	Slušný
Vnútoraná harmónia	Logický	Radosť	Čistotný
Bezpečie rodiny	Ambiciózný	Spása	Poslušný

VÝCHOVA K HODNOTÁM

Hodnoty človeka sú základom hodnotových orientácií, pomáhajú človeku zaujať postoj a rozhodnúť sa v krízovej situácii. Základnými hodnotami sú život a láska. Rodina doteraz udržiavala a vštepovala tieto hodnoty. V dnešnej dobe nastal ústup závislosti od týchto hodnôt, preferujú sa skôr hodnoty materiálne. Ako spomína E. Fromm (1994), vzťah človeka k svetu je vzťahom privlastňujúcim a majetníckym.

Ďalším priestorom, v ktorom sa žiaci konfrontujú s hierarchiou hodnôt, je škola. Škola by mala okrem edukačných cieľov plniť aj cieľ odovzdávania hodnotových systémov. Žiaci by sa o hodnotách nemali iba učiť, mali by ich vnímať, reagovať na ne, vyjadrovať svoj postoj a názor. Hodnoty sú pre človeka hybnou silou osobného rastu. Ako spomína S.R.Covey (1990), človek si pomocou hodnôt vytvára stred, ktorý je zdrojom opory, orientácie, múdrosti a sily.

Obrázok 1 Podmienky vzniku harmonickej osobnosti

Zdroj: O. Šimoník, H.Horká, S. Střelec, 2007, s. 165

Opora predstavuje pocit istoty, identity, citovej kotvy, sebaúcty a podporu základnej osobnej sily. Orientácia je zdrojom smerovania v živote, naviguje spôsob myslenia a „tlmočí“, čo sa deje mimo nás. Múdrost je pohľad na život, zmysel pre rovnováhu, chápanie podstaty princípov a fungovania súvislostí a závislostí. Sila je schopnosť konať – sila a potencia niečo dokázať.

Covey stanovil ako najčastejšie stredy: manželský partner, rodina, peniaze, majetok, priateľ, nepriateľ, cirkev, ego (ja sám).

Pri výchove k hodnotám je dôležitým výchovným prvkom učiteľ. To, ako sa správa, ako reaguje, ako komunikuje so žiakmi, ako vyzerá, vyjadruje svoje názory a postoje. Všetko vymenované je formatívnym prvkom vyučovania. Učiteľova rozhladenosť, charakterové vlastnosti, vystupovanie ako v škole, tak aj mimo nej, žiaci si všímajú aj tie najmenšie detaily. Z tohto dôvodu je odporúčaná metóda osobného príkladu. Učiteľ je žiakovi príkladom, podľa neho si žiak utvára svoje názory, môže napodobňovať jeho správanie. Preto by si mal každý učiteľ uvedomiť, aký veľký vplyv na žiaka môže mať, ako ho môže ovplyvniť.

Výchova k hodnotám uľahčí učiteľovi prácu, pretože na základe nej môže využiť vo vyučovacom procese výchovu hodnotami. Na rozdiel od výchovy normami, výchova hodnotami je konkrétnejšia, prispôbená človeku a jedinečnému svetu hodnôt. Nejde tu však o popretie dôležitosti noriem, usiluje sa ich len prepojiť s reálnym životom. Umožňuje tak utvárať človeka zvnútra, rozvíjať jeho osobnostné a hodnotové orientácie.

Podľa I. Lomnického a J. Jurovej (2007), cieľom súčasnej výchovy je utvárať človeka, ktorý sa nesnaží len o vlastné dobro, ale aj o dobro pre ostatných. Preto musíme rozvíjať spolu s kognitívnou stránkou aj nonkognitívnu (Zelina – KEMSAK). Vzdelaný človek nemusí byť zákonite dobrý. Doteraz bolo cieľom zabezpečovať žiaduce správanie človeka, ktoré bolo dosiahnuté etickými imperatívmi, nepostačuje to však z dôvodu ich všeobecnosti. *„Imperatívy sú len všeobecné, vďaka nim vieme, čo sa v zásade má a nemá robiť. Neriešia však konkrétnu situáciu, pozíciu, v ktorej sa človek nachádza a jeho postoj v danej situácii.“* (Brožík, 2004, s. 36).

Nechceme výchovu normami nahradiť výchovou hodnotami, ide skôr o vzájomné prepojenie, či už napr. pomocou skúsenosti alebo zážitku vo výchove. Človek potrebuje vedieť, čo je láska, aby ocenil jej hodnotu. Potrebuje okúsiť priateľstvo, aby mu mohol prisúdiť jeho hodnotu. Takto by sme mohli pokračovať s ďalšími hodnotami, ktoré sa týkajú vzťahov medzi ľuďmi.

Skúsenosť je dôležitá hlavne preto, lebo obsahuje zážitok. Podľa I. Lomnického a J. Jurovej (2007) existujú popri reálnej skúsenosti z medziosobných vzťahov aj spôsoby a prostriedky odovzdávania skúsenosti prostredníctvom umeleckého diela. Umenie tak ponúka všestranne využiteľné pole hodnôt, ale aj priestor pre rozvíjanie tých najrozmanitejších etických orientácií. Závisí od nás, ktoré umenie si vyberieme, každé ponúka rozmanitú škálu možností.

NÁVRH DIDAKTICKÉHO MANUÁLU

Príprava učiteľa na vyučovanie je veľmi dôležitá. V tejto súvislosti je dôležitá organizácia školského roka. Učiteľ sám organizuje a tvorivo riadi vyučovanie. V súvislosti s otázkami prípravy na vyučovanie hovoríme o príprave krátkodobej a dlhodobej.

DLHODOBÁ PRÍPRAVA UČITEĽA

Podľa E. Petláka (2004) obsahuje dlhodobá príprava učiteľa na vyučovanie dva aspekty. Rozumieme ňou prípravu na vykonávanie učiteľskej profesie, kedy si študent, budúci učiteľ, popri študijných predmetoch vytvára vzťah k mládeži a budúcemu povolaniu. Na druhej strane dlhodobá príprava zahŕňa prípravu na vyučovanie v školskom roku, čiže prípravu pred jeho začiatkom.

Každý učiteľ by mal na začiatku školského roku :

- preštudovať „Pedagogicko-organizačné pokyny“,
- oboznámiť sa s hlavnými úlohami školy,
- preštudovať učebné osnovy, učebnice a metodické príručky (aby vedel, na čo nadviazať),
- zistiť stav učebných pomôcok a didaktickej techniky,
- naštudovať si dokumentáciu o predchádzajúcom vyučovaní a žiakoch,
- zhromažďovať súbory obrázkov, literárnych úryvkov, citátov, fotografií a pod.

„Štúdium týchto materiálov vyúsťuje do spracovania tematického plánu. Dlhodobá príprava má nesmierny význam a je vlastne organickou súčasťou prípravy učiteľa na vyučovanie.“ (E. Petlák, 2004, s. 191). Každý učiteľ musí myslieť aj na to, že nevystačí len s vedomosťami, ktoré získal počas štúdia, mal by sa systematicky vzdelávať aj sám. Hovoríme o štúdiu pedagogickej a psychologickej literatúry, štúdiu odbornej a metodickej literatúry a pod.

TEMATICKÉ PLÁNY

„*Tematický plán (alebo aj časovotematický plán) je rozvrhnutie učiva príslušného predmetu na celý školský rok.*“ (E. Petlák, 2004, s. 191). Dôležité je, aby bolo učivo rozvrhnuté rovnomerne na jednotlivé mesiace a týždne. Musíme myslieť aj na to, aby boli vyčlenené hodiny na systematizáciu a opakovanie vedomostí žiakov.

Tematický plán by mal podľa E. Petláka obsahovať túto **štruktúru**:

- vyučovací týždeň, tematické celky a počet hodín, ktoré sú na ne vyčlenené,
- hodiny opakovania, upevňovania a systematizácie vedomostí,
- stanovený vzdelávací cieľ, medzipredmetové vzťahy, využitie pomôcok,
- učiteľove poznámky týkajúce sa priebehu vyučovania. (2004, s. 192).

Tematický plán predchádza improvizácii a náhodilosti, odporúča sa zverejniť ho aj pred žiakmi. Žiaci tak vedia, čo sa budú učiť, môžu sa predbežne pripravovať a zbierať si tak rôzne materiály, ktoré na hodinách využijú a možno tak učiteľovi uľahčia prácu.

KRÁTKODOBÁ PRÍPRAVA UČITEĽA

Tento pojem označuje prípravu na konkrétnu vyučovaciu hodinu. Riaditeľ školy má právomoc vyžadovať písomnú prípravu, spravidla ju nariaďuje začínajúcim učiteľom. Starostlivá príprava na vyučovanie si vyžaduje niekoľkohodinovú prácu. Preto nie je reálne mať vypracovanú podrobnú prípravu na každú hodinu. Preto je najdôležitejšie si hodinu hlavne premyslieť, niekedy postačuje aj niekoľkominútová úvaha o priebehu hodiny, premyslieť si, čo máme učiť, stanoviť si ciele, metódy, premyslieť si, čo budeme na hodinu potrebovať (pomôcky).

Podľa E. Petláka by mala mať **príprava** túto **štruktúru**:

- základné údaje o vyučovacej hodine (trieda, dátum, predmet),
- časť preberaného tematického celku,
- pomôcky a didaktická technika,
- výchovno-vzdelávací cieľ (zvlášť výchovný, zvlášť vzdelávací),
- priebeh vyučovacej hodiny (podľa jednotlivých fáz),
- uloženie domácej úlohy,
- zhodnotenie a ukončenie hodiny a poznámky (Petlák, 2004, s. 194).

DIDAKTICKÁ ANALÝZA UČIVA

„*Pod pojmom didaktickej analýzy učiva chápeme myšlienkovú činnosť učiteľa, ktorá mu umožňuje z pedagogického hľadiska preniknúť do učebnej látky.*“ (J. Skalková, 1999, s. 111).

Didaktická analýza učiva znamená:

- analýzu predchádzajúcich vedomostí a skúseností žiakov,
- analýzu základných pojmov a vzťahov v učive, súčasťou je aj vzťahová analýza,
- analýzu základných činností vedúcich k pochopeniu a osvojeniu si učiva (operačná analýza),
- analýza učiva z hľadiska medzipredmetových vzťahov.

Podľa Ch. Kyriacoua je príprava na vyučovanie veľmi dôležitá, ale učiteľ by si mal v prípravnej fáze položiť niekoľko otázok.

1. Stanovil som si jasný vzdelávací cieľ?
2. Zodpovedajú stanovené ciele potrebám žiakov?
3. Slúži náplň hodiny k dosiahnutiu zamýšľaných cieľov?
4. Aké výkony môžem od žiakov očakávať?
5. Pripravil som si a skontroloval všetok materiál, pomôcky a vybavenie, ktoré budem potrebovať?
6. Zapísal som si do prípravy všetky informácie, ktoré budem potrebovať vyhľadať?
7. Pripravil som žiakov dostatočne na túto hodinu?
8. Mám všetky odborné vedomosti potrebné k tomu, aby som zvolenú tému mohol vyučovať?
9. Akým spôsobom budem počas hodiny uskutočňovať hodnotenie?
10. Musím niekomu alebo niečomu venovať osobitnú pozornosť? (Kyriacou, 1996, s. 45)

Ďalšie tri kapitoly obsahujú ukážky, ako by mohla príprava učiteľa vyzeráť. Cieľovou skupinou sú žiaci 5.-7. ročníka, hodiny sa týkajú vyučovania hodnôt. Uvádzame niekoľko úloh, ktoré môžu spestriť výchovno-vzdelávací proces. Odporúčame uvádzať radšej viac aktivít, aby sme sa vyhli časovej rezerve, ktorá môže kedykoľvek nastať. Spoločnou črtou všetkých príprav je organizačná forma, t.j. hodina filmovej projekcie a typ vyučovacej hodiny – kombinovaný.

Vo všetkých prípravách budeme využívať animovaný film *Leví kráľ*, ktorého záznam je možné si zakúpiť. Konkrétne ide o film *The Lion King, Leví kráľ*, USA, 1994, 89 min, DVD MagicBox.

VYUČOVACIA HODINA Č. 1

ZÁKLADNÉ ÚDAJE K VYUČOVACEJ HODINE Č. 1

Téma: Rodina ako hodnota

Výchovno-vzdelávacie ciele:

Komunikačný

- vedieť vyjadriť vlastný názor na zadanú tému,
- vedieť reagovať na názory iných, dopĺňať ich.

Vzdelávací

- charakterizovať rodinu,
- vysvetliť, ako vyzerá harmonická rodina,
- zdôvodniť dôležitosť dodržiavania pravidiel v rodine.

Výchovný

- vedieť tolerovať názory iných,
- pochopiť dôležitosť rodiny pre jednotlivca, pretože rodina ovplyvňuje celý život dospievajúceho človeka,

- pochopiť dôležitosť komunikácie ako prostriedku riešenia problému,
- spolupráca v skupine.

Kľúčové kompetencie

- komunikačné – porozumieť a interpretovať myšlienky a pocity,
- informačné – tvorba ukážky rodiny,
- kompetencie na riešenie problémov – pripravenosť riešiť problém každodenného života, nebáť sa o problémoch rozprávať,
- personálne – poznanie vlastnej osobnosti je predpokladom spoznávania iných,
- sociálne – vedieť sa začleniť do spoločnosti.

Metódy: motivačná demonštrácia (skladačka), motivačný rozhovor, demonštračné metódy, rozprávanie, rozhovor, diskusia, metóda otázok a odpovedí, slovné hodnotenie žiaka.

Vyučovacie prostriedky: obrázky (skladačka), film (audiovizuálna technika), obrázky.

Medzipredmetové vzťahy: Občianska náuka, Biológia.

Prierezové témy: Mediálna výchova, Osobnostný a sociálny rozvoj, Ochrana života a zdravia.

PRIEBEH VYUČOVACEJ HODINY Č. 1

ORGANIZAČNÁ FÁZA

V úvode hodiny skontrolujeme prítomnosť žiakov, zapíšeme učivo do triednej knihy. Dôležité je oboznámiť žiakov s cieľom vyučovacej hodiny.

MOTIVAČNÁ FÁZA

Úloha 1

Žiakov rozdelíme na tri skupiny, každá z nich dostane rovnakú úlohu. Žiaci dostanú v obálkach rozstrihané obrázky (skladačky), ktoré by mali počas skupinovej práce poskladať. Každéj skupine sa pred očami predostrie obrázok rodiny. Úlohou žiakov bude premysliť si, čo im obrázok pripomína. Vďaka popisu postáv na obrázku nasmerujeme žiakov k tomu, aby sme sa spoločne prepracovali k termínu rodina. Keďže tento pojem je žiakom známy z piateho ročníka z Občianskej náuky, motivačný rozhovor napomôže opakovaniu.

Obrázok 1 Skladačky rodín motivačnej fázy

Zdroj: Internet

Riešenie

Jednotlivé časti skladačky budú omnoho väčšie, aby sa žiakom ľahšie skladalo, obrázok je menší len z dôvodu ukážky. Žiaci teda vďaka spolupráci v skupine poskladajú tieto obrázky rodín.

Obrázok 2 Riešenie skladačky rodín motivačnej fázy

Zdroj: Internet

Motivačný rozhovor:

Otázka: Čo majú spoločné všetky tri obrázky?

Očakávaná odpoveď: Napr. na všetkých sú postavy, sú tam deti, dospelí. (Odpoveď vieme nasmerovať k tomu, čo potrebujeme počuť. Čo tvoria ľudia na obrázku? Rodinu.

Otázka: Kto tvorí rodinu?

Očakávaná odpoveď: Mama, otec a deti.

Otázka: Prečo je rodina dôležitá?

Očakávaná odpoveď: Dáva nám istotu, lásku, rodičia sa o nás starajú, dávajú nám jesť a pod.

Otázka: Čo potrebuje každá rodina, aby bola šťastná?

Očakávaná odpoveď: Lásku, smiech, vedieť sa spolu rozprávať, tráviť spolu čas a pod.

Otázka: Ako najradšej trávite čas so svojou rodinou?

Očakávaná odpoveď: Chodíme na výlety, hráme sa spolu, bicyklujeme sa a pod.

Otázka: Ktorý obrázok sa niečím líši od ostatných a prečo?

Očakávaná odpoveď: Ten so zvieratkami, lebo na ostatných sú postavy ľudí.

Plynulo sa dostaneme k rozprávke Leví kráľ a tým k expozičnej fáze hodiny.

Pri motivačnom rozhovore sa snažíme pýtať na pozitívne stránky rodiny. Nemôžeme vedieť, z akých rodín deti pochádzajú a či im je téma rodiny príjemná. V dnešnom svete máme množstvo kríz, ktorými rodiny prechádzajú, preto môžeme v otázkach zvoliť alternatívu – môžeme otázky formulovať tak, ako si deti harmonickú rodinu predstavujú, teda pracujú s vlastnou fantáziou a nie s realitou, ktorá nemusí byť príjemná.

EXPOZIČNÁ FÁZA

Hodinu sme zamerali na rozprávku Leví kráľ, ktorá patrí k najobľúbenejším rozprávkam od Walta Disneyho. Táto rozprávka aj po mnohých rokoch oslovuje nielen deti, ale aj dospelých. Expozičná fáza pozostáva zo sledovania animovanej rozprávky Leví kráľ. Keďže minútáž rozprávky je 80 min, rozčleníme si ju na tri časti, v každej si vyberieme tú najdôležitejšiu hodnotu, ktorej sa budeme venovať. V prvej časti je najdôležitejšia hodnota rodiny. Deti upozorníme, aby dávali pozor na postavy vystupujúce vo filme a zároveň na ich mená, aby sme mohli vo fixačnej fáze ľahšie komunikovať.

Žiakom premietneme film (ako sme spomínali, ide o DVD Leví kráľ). Na dnešnej hodine nás bude zaujímať časť v časovom úseku – 00:00 – 18: 43. Vo filme uvidíme rodinu Mufasu a Sarabi, ktorá sa práve rozrástla o malého Simbu. V úvode je prijatie Simbu do spoločenstva, teda jeho krst. Vidíme jeho detstvo, hravosť, pričom najlepším kamarátom je jeho otec, ktorý s ním trávi veľa času, rozpráva sa s ním o všetkom. Spoznávame aj jeho kamarátku Nalu, s ktorou prežíva množstvo dobrodružstiev.

Po prezretí filmu využijeme metódu rozhovoru, aby sme sa uistili, či žiaci pochopili základné informácie, ktoré im boli sprostredkované.

Rozhovor:

Otázka: Ktoré postavy vystupovali vo filme?

Očakávaná odpoveď: Mufasa, Simba, Zazu, Scar.

Otázka: Do akých dvoch skupín by sme mohli postavy rozdeliť, podľa toho, ako sa správali?

Očakávaná odpoveď: Na dobré a zlé.

Otázka: Kto bol dobrý a kto zlý? Povedzte aspoň jeden príklad.

Očakávaná odpoveď: Dobrý bol Mufasa, zlý Scar.

Otázka: Ktoré momenty pripomínali rodinu?

Očakávaná odpoveď: Krst Simbu, starostlivosť rodičov (umývanie Simbu), trávenie času s rodinou.

FIXAČNÁ FÁZA

Úloha 2

Žiaci dostanú obrázok týkajúci sa filmu. Ich úlohou bude doplniť mená postáv a tie dobré vymaľovať.

Obrázok 3 Maľovanka rodiny Levieho Kráľa

Zdroj: Internet

Riešenie

Žiaci vymaľujú všetky postavy, ktoré sú na obrázku. Pozostáva z otca – Mufasu, matky – Sarabi a syna – Simbu.

Úloha 3

Žiaci majú popísať (ústne alebo písomne, závisí od času), prečo sa im zdá, že ide o šťastnú rodinu. Ktoré ukážky z filmu nám dokázali, že Simba je v rodine naozaj šťastný?

(Ústna forma by bola lepšia, pretože žiaci môžu priamo dopĺňať, argumentovať a diskutovať o vlastných názoroch na základe videného príbehu. Písomná forma vyžaduje viac času.)

Riešenie

V rozprávke jasne vidíme lásku medzi otcom a matkou, ktorá dokáže poskytnúť dieťaťu lásku a istotu. Ďalej vidíme, ako otec trávi voľný čas so svojim synom, dlhé prechádzky, pri ktorých sa rozprávajú a otec sa snaží odovzdať časť svojej múdrosti synovi, ktorý sa raz stane kráľom. Učí ho postupne všetko, čo vie aj on. Videli sme dokonca, ako ho učí loviť. Nielenže mu presne popíše, ako to má vyzeráť, ale teóriu spojí s praxou a ukáže mu to na konkrétnom prípade. Zo strany matky vidíme starostlivosť, či už ide o vonkajšiu stránku (čistota), alebo o vnútornú (chce presne vedieť, kam sa deti

chystajú ísť hrať). Rodičia svoju lásku dokazujú aj tým, že svoje deti odmietajú pustiť samé, posielajú s nimi ochrancu – papagája Zazu.

DIAGNOSTICKÁ FÁZA

Získané poznatky preveríme **rozhovorom**:

Otázka: Prečo potrebuje dieťa rodinu?

Očakávaná odpoveď: Lebo je príliš malé a potrebuje, aby sa oň niekto staral. Potrebuje lásku, starostlivosť, jedlo, niekde bývať...

Otázka: Čo dokáže rodina dieťa naučiť?

Očakávaná odpoveď: Múdrosť, riešiť problémy, pochopiť, čo je dobro a čo zlo. Neubližovať ostatným, správať sa k iným s rešpektom a láskou. Pomáhať.

Otázka: Prečo je pre vás dôležitá vaša rodina?

Očakávaná odpoveď: Lebo sa o mňa stará, lebo ma ľúbi, vie ma pochopiť, poradiť mi a pod.

Otázka: Keď máte problém, kto z rodiny vám vie najlepšie pomôcť a prečo?

Očakávaná odpoveď: Mama/otec. Vie ma vypočuť a dobre mi poradiť.

Žiakov treba pochváliť, všetky názory treba oceniť, aby sa nebáli zapájať sa do rozhovorov. Opýtame sa ich, čo sa im na hodine najviac páčilo a prečo, čo by poprípade urobili inak, aby sme vedeli zhodnotiť, ako videli hodinu žiaci.

V závere hodiny zadáme nepovinnú domácu úlohu. Žiaci vytvoria ukážku vlastnej rodiny. Na výkres nakreslia, poprípade nalepia, fotografie vlastnej rodiny a napíšu o nej ľubovoľnú informáciu (trávenie voľného času, zloženie a pod). Presnú tému neuvádzame, pretože nie každý môže chcieť o svojej rodine písať. V tomto prípade môžeme zadať aj alternatívnu tému, napr. Ako má rodina vyzeráť. Keďže je úloha nepovinná, je dobré si nejakú ukážku pripraviť, napr. na tému Simpsonovci. V každej rodine je predsa možné nájsť niečo pozitívne.

Netreba zabúdať na sebareflexiu. Učiteľ by si mal po ukončení hodiny nájsť chvíľu, aby si zodpovedal niekoľko otázok: Bola využitá príprava v plnom rozsahu? Bolo v nej potrebné niečo zmeniť? Ak áno, čo bolo zmenené a prečo? Boli dosiahnuté ciele hodiny? Ktorá časť hodiny bola najvydarenejšia? Prečo? Ktorá časť hodiny bola najmenej vydarená? Prečo? Ktorá časť hodiny bola najproblematickejšia? Prečo? Rozumeli žiaci pokynom? Vedeli, čo majú robiť?

Sebareflexia pomôže učiteľovi vystríhať sa chýb, zdokonaľiť nielen prípravu, ale aj výstupy na nasledujúcich hodinách. Preto by sebareflexia mala byť dôležitou súčasťou prípravy každého učiteľa.

VYUČOVACIA HODINA Č. 2

ZÁKLADNÉ ÚDAJE K VYUČOVACEJ HODINE Č. 2

Téma: Múdrosť ako hodnota (rozlíšenie dobra od zla)

Výchovno-vzdelávacie ciele

Komunikačný

- vedieť vyjadriť vlastný názor, diskutovať so spolužiakmi.

Vzdelávací

- charakterizovať múdrosť, dobro a zlo,
- vysvetliť, čo pomáha pri rozhodovaní sa medzi dobrom a zlom.

Výchovný

- pochopiť dôležitosť komunikácie ako prostriedku riešenia problému,
- spolupráca v skupine.

Kľúčové kompetencie

- **komunikačné** – zapojiť sa do komunikácie v rôznych situáciách, porozumieť a interpretovať myšlienky,
- **kompetencie na riešenie problémov** – nebáť sa o problémoch rozprávať,
- **personálne** – vedieť si stanoviť cieľ osobnostného rozvoja,
- **sociálne** – vedieť spolupracovať v skupine,
- **občianske a kultúrne** – uznávať hodnoty podstatné pre život.

Metódy: motivačná demonštrácia, motivačný rozhovor, demonštračné metódy (práca s obrázkami), rozprávanie, rozhovor, diskusia, metóda otázok a odpovedí, slovné hodnotenie žiaka.

Vyučovacie prostriedky: obrázky, film (audiovizuálna technika).

Medzipredmetové vzťahy: Občianska náuka, Biológia.

Prierezové témy: Mediálna výchova, Osobnostný a sociálny rozvoj, Ochrana života a zdravia.

PRIEBEH VYUČOVACEJ HODINY Č. 2**ORGANIZAČNÁ FÁZA**

V úvode hodiny skontrolujeme prítomnosť žiakov, zapíšeme učivo do triednej knihy. Oboznámime žiakov s cieľom vyučovacej hodiny.

MOTIVAČNÁ FÁZA

Odprezentujeme si dobrovoľnú domácu úlohu – ukážky rodiny. Dáme žiakom priestor, aby porozprávali o tom, čo napísali. V prípade nezájmu žiakov vypracujeme vlastnú ukážku, a tú odprezentujeme.

EXPOZIČNÁ FÁZA

Pokračujeme v sledovaní filmu, teraz sa však budeme zameriavať na inú hodnotu v živote človeka. Žiakom premietneme film (ako sme spomínali, ide o DVD Leví kráľ). Na dnešnej hodine nás bude zaujímať časť v časovom úseku – 18:43 – 39:57.

Príbeh pokračuje neuposlúchnutím Simbu, ktorý sa spolu s Nalou dostávajú do nebezpečenstva. Zachráni ich Mufasa, ktorý sa potom snaží vysvetliť svojmu synovi, akú urobil chybu chybu. Vysvetľuje mu to autoritatívne, ale nakoniec skončia v objatí s úsmevom na perách. Simbov strýko Scar žiarli na Simbu, pretože je následníkom trónu. Vymyslí teda plán, ako sa Simbu zbaviť. Neskončí sa to tak, ako si predstavoval, pretože zomiera Mufasa. Simba z dôvodu výčitiek svedomia opúšťa kráľovstvo a v konečnom dôsledku sa kráľom stane Scar.

V tejto časti nám ide o to, aby sme ukázali, že sa múdrosť ukáže v našom konaní, či sa vieme správať tak, aby sme neohrozovali nielen nás, ale ani ľudí okolo nás. Rozhovor otca so synom sa týka taktiež odvahy, riskovania, ale načrtnú aj tému smrti, ktorá patrí do života. Rodičia by sa pri rozhovoroch nemali vyhýbať žiadnej téme, dieťa by malo byť informované o všetkom, čo ho môže v živote stretnúť.

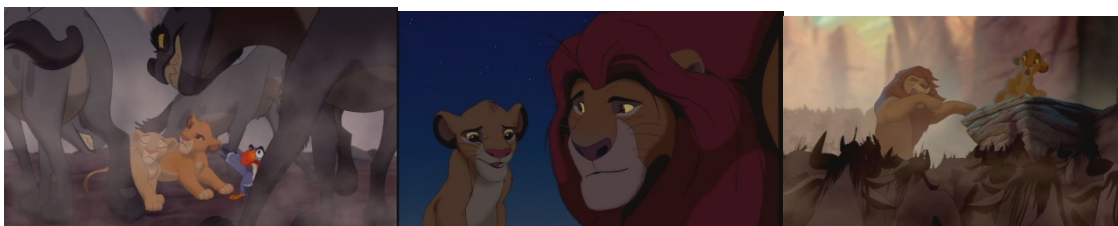
FIXAČNÁ FÁZA

V tejto fáze sa chceme uistiť, či žiaci pochopili rozdiel medzi dobrom a zlom, dobrým a zlým konaním, resp. či vedia posúdiť, ktoré konanie bolo múdre a ktoré zase nebolo.

Úloha 1

Žiakom ukážeme niekoľko obrázkov, ktoré zobrazujú udalosti z filmovej ukážky. Úlohou žiakov bude posúdiť, či bolo správanie sa rozumné, ak nebolo, budú sa snažiť nájsť pochybenie. Cieľom je prinútiť žiakov rozmýšľať, prečo sa postavy z filmu nesprávajú vždy tak, ako by sa mali, aby sme ich správanie sa alebo konanie mohli označiť za múdre.

Žiakov rozdelíme do skupín. Záleží od nás, koľko skupín utvoríme, prispôbime to času, ktorý ešte máme. Každá skupina dostane iný obrázok, s ktorým bude pracovať. Na premyslenie dostanú 3-4 minúty a potom budú svoje myšlienky prezentovať pred triedou, pričom sa do ich prezentácie môžu zapájať aj ostatní. Na ukážku vyberieme tri obrázky. Demonštračne použijeme menšie obrázky, žiaci však na prácu dostanú obrázky s rozmermi A4.

Obrázok 1 Ukážky činov jednotlivých postáv

Zdroj: Internet

Riešenie

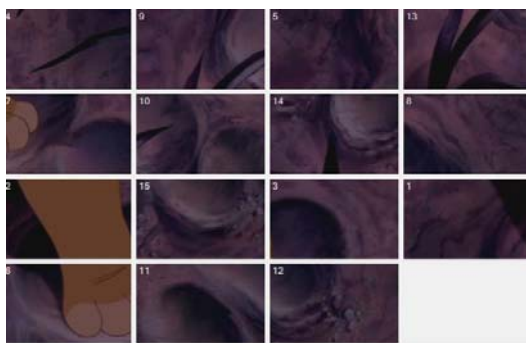
Žiaci si premyslia, čo vidia na obrázkoch. Po prezretí obrázka malých levíčat a hyen by žiaci mohli hodnotiť správanie sa Simbu, ktorý neuposlúchol otcov zákaz a vydal sa na cestu do nebezpečenstva, teda pozrieť si sloní cintorín. Riskoval tak nielen svoj život, ale aj život Naly. Spravil to však zo zvedavosti preskúmať niečo nové. Hyeny chceli využiť situáciu a malého kráľa odstrániť presne tak, ako im to bolo Scarom nakázané.

Obrázok Mufasu a Simbu zobrazuje otcovský rozhovor, ktorým sa otec snaží dohovoriť svojmu synovi, ktorý spravil chybu, a tá sa mohla skončiť oveľa horšie, keby Mufasa neprišiel skôr. Ďalej sa rozprávajú o odvahe, ktoré konanie je odvážne, ktoré je naopak hlúpe. Mufasa načrtáva aj tému smrti, chce svojho syna priučiť všetkému, s čím sa v živote môže stretnúť.

Tretí zo sledu obrázkov popisuje najsmutnejší okamih filmu, a teda Mufasovu smrť. Splašená črieda takmer rozdupala malého Simbu, Mufasa však stihol syna zachrániť, no sám seba už nie. Riskoval život, aby jeho syn mohol žiť.

Úloha 2

Žiakov rozdelíme opäť do skupín, môžeme skupiny zmeniť, aby sa žiaci naučili spolupracovať s čo najviac žiakmi. Ich úlohou bude poskladať obrázok a prísť na to, čo nám chce povedať.

Obrázok 2 Skladačka stopy

Zdroj: Internet

Riešenie

Žiaci poskladajú obrázok – ako vkladá Simba svoju labku do stopy svojho otca a zisťuje, aká je tá jeho malá v porovnaní s otcovou. Presne tak je to aj s múdrosťou. Človek potrebuje čas na to, aby zmúdreľ. Robiť chyby je normálne, dôležité je, či sa z chýb vieme poučiť. Tak ako Simba spravil niekoľko chýb, príde čas, keď bude rovnako múdry ako jeho otec.

Obrázok 3 Riešenie skladačky

Zdroj: Internet

DIAGNOSTICKÁ FÁZA

Opýtame sa žiakov, či vedia na základe poznatkov z hodiny zhodnotiť, čo je múdre, ako by sme sa mali správať, aby naše konanie bolo dobré. Ak niekto z triedy predsa len neporozumel, môžeme sa vrátiť k hociktorej úlohe, k skladačke alebo k práci s obrázkami, necháme to vysvetliť ešte raz, ale spolužiakom. Keďže je etická výchova raz za týždeň, necháme žiakom týždeň na premyslenie si výrokov, ktoré odzneli v ukážke. Na tabuľu sa napíšeme Mufasov citát:

„Byť odvážnym neznamená zbytočne riskovať.“

Mufasa (z filmu 24:08-24:11)

Cieľom je, aby žiaci nad týmto výrokom premýšľali čo najdlhšie, pretože si ho ešte rozoberieme v motivačnej fáze ďalšej hodiny. V závere sa opýtame žiakov, čo sa im na hodine páčilo a nezabúdame ani na sebareflexiu učiteľa, ktorá je v pedagogickej praxi veľmi dôležitá.

VYUČOVACIA HODINA Č. 3

ZÁKLADNÉ ÚDAJE K VYUČOVACEJ HODINE Č. 3

Téma: Priateľstvo ako hodnota

Výchovno-vzdelávacie ciele

Komunikačný

- vedieť sformulovať a vyjadriť vlastný názor na tému priateľstvo,
- vedieť reagovať na názory iných, dopĺňať ich, zapájať sa do diskusie.

Vzdelávací

- charakterizovať priateľstvo,
- vysvetliť, čo dáva priateľstvo do života a čo mu treba ponúknuť,
- pochopiť, že priateľstvo nepozná hranice, vysvetliť pojem tolerancia.

Výchovný

- vedieť tolerovať názory iných,
- správať sa k iným bez predsudkov, snaha ich najskôr spoznať, potom hodnotiť,
- pochopiť dôležitosť komunikácie ako prostriedku riešenia problému,
- spolupráca v skupine.

Kľúčové kompetencie

- **komunikačné** – pripravenosť zapojiť sa do rozhovoru, porozumieť a interpretovať myšlienky a pocity,
- **kompetencie na riešenie problémov** – pripravenosť tvorivo a samostatne riešiť problém každodenného života, nebáť sa o problémoch rozprávať,
- **učebné** – naučiť sa efektívne učiť, pokračovať a zotrvať v učení,
- **personálne a sociálne** – spolupracovať v skupine a vytvárať priateľské medziľudské vzťahy,
- **pracovné** – využívať osobnostné predpoklady uplatňovanie tvorivosti pre dosiahnutie cieľov,
- **občianske a kultúrne** – uvedomovať si dôležitosť vyjadrovania vlastných myšlienok, skúseností a emócií, podporovať hodnoty národnej, európskej aj svetovej kultúry.

Metódy: brainstorming, demonštračné metódy, rozprávanie, rozhovor, diskusia, metóda otázok a odpovedí, slovné hodnotenie žiaka.

Vyučovacie prostriedky: film (audiovizuálna technika), práca s obrázkom, práca s textom.

Medzipredmetové vzťahy: Občianska náuka, Biológia, Slovenský jazyk a literatúra.

Prierezové témy: Multikultúrna výchova, Mediálna výchova, Osobnostný a sociálny rozvoj, Ochrana života a zdravia.

PRIEBEH VYUČOVACEJ HODINY Č. 3

ORGANIZAČNÁ FÁZA

V úvode hodiny skontrolujeme prítomnosť žiakov, zapíšeme učivo do triednej knihy. Dôležité je oboznámiť žiakov s cieľom vyučovacej hodiny.

MOTIVAČNÁ FÁZA

Úloha 1

Žiaci dostali čas, aby premýšľali nad výrokom Mufasu: “Byť odvážny neznamená zbytočne riskovať.” Tento výrok napíšeme na tabuľu a použijeme metódu brainstormingu. Žiaci hovoria, čo im tento výrok evokuje a potom si ho spoločne vysvetlíme na modelovej situácii – čo robiť, keď sa naši kamaráti rozhodnú, napríklad, robiť zle novému susedovi, ktorý sa prisťahoval z Afriky.

Riešenie

Žiaci diktujú rôzne slová: odvaha, nebezpečenstvo, dobrodružstvo, risk, strach, dobro, múdrosť. Za každé slovo žiakom poďakujeme a každé zapíšeme na tabuľu. Podčiarkneme slová odvaha – nebezpečenstvo – múdrosť. Je odvážne sa pridať ku kamarátom? Nie je nebezpečné takéto konanie? Ako by sa zachoval múdry človek? Čo je dôležitejšie, zapadnúť do skupiny alebo zachovať sa správne?

EXPOZIČNÁ FÁZA

Keďže sme motiváciu prepojili s témou Kamarátstvo – Priateľstvo, pokračujeme vo filme. Žiakom premietneme film (ako sme spomínali, ide o DVD Leví kráľ). Na dnešnej hodine nás bude zaujímať časť v časovom úseku – 39:57 59:05.

Z predchádzajúcich hodín vieme, že Simbu prinútili výčitky svedomia utiecť z kráľovstva. Stretáva sa s Timonom a Pumbou, s ktorými sa spriatelí aj napriek tomu, že sú odlišní. Neskôr sa po rokoch stretáva s kamarátkou Nalou, ich priateľstvo sa zmení na lásku. Timon a Pumba sa cítia ohrození, ale nakoniec si uvedomia, že skutočne priateľstvo nechce človeka vlastniť, ale vidieť ho šťastným.

FIXAČNÁ FÁZA

Úloha 2

Žiaci si pozorne prezrú obrázok a pokúsia sa poznačiť si, čím sa tieto postavy od seba líšia (čo by mohlo narúšať ich priateľstvo) a čo ich spája (čím sa priateľstvo utužuje).

Obrázok 1 Priateľstvo

Zdroj: Internet

Riešenie

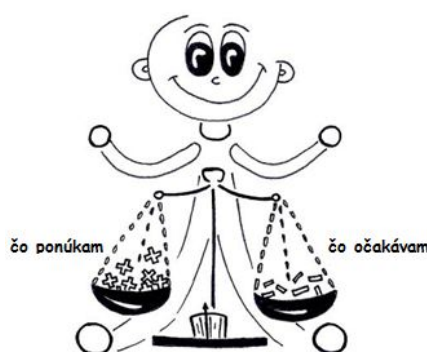
Vidíme, že všetky tri zvieratá sú odlišné. Simba je levíča, ktoré dospieva, Timon je mungo a Pumba je prasa. Rozdielny je aj jedálny lístok, ktorý pre Simbu predstavuje mäso, pre Timona hmyz a drobné

živočích a Pumba sa živí hlavne mokrou trávou a korenkami. Trávenie času si každý z nich predstavuje inak. Levy žijú vo svorkách, lovia potravu a častokrát sa stáva, že musia o vodcovské miesto bojovať. Mungo Timon pripomína svojou vzpriamenou chôdzou človeka, obvykle žije v skupinkách a celý deň trávi jedením, spaním a vylihovaním na slnku. Pumba sa rád kúpe v bahne, čím sa chráni pred slnkom. Žije v norách, rovnako ako Timon. Všetci traja sú priateľskí, radi sa zabávajú a sú ochotní si pomáhať v každej situácii. Každý ich spoločný deň je plný dobrodružstiev, smiechu a optimizmu.

Cieľom úlohy bolo ukázať, že aj keď je rozdielov omnoho viac, nezáleží na nich. Vyberáme si priateľov podľa povahových vlastností.

Úloha 3

Žiaci sa zamyslia nad tým, čo očakávajú od priateľstva a čo sú ochotní do priateľstva vložiť.

Obrázok 1 Čo priateľstvu ponúkame, čo očakávame

Zdroj: Internet

Riešenie

Žiakov upriamime na obrázok. Možnosti odpovedí žiakov: čo ponúkame – úprimnosť, dôveru, náklonnosť, nevyzradenie tajomstiev (diskrétnosť), pochopenie, úsmev, potešenie. Samozrejme je, že podobné veci žiaci diktujú aj v časti, čo očakávame. Cieľom úlohy bolo ukázať, že priateľstvo nám ponúka viac ako by sme mali od neho očakávať. Najkrajšie dávanie je predsa také, keď neočakávame nič naspäť (altruizmus).

Úloha 4

V prípade časovej rezervy si nachystáme ďalšiu úlohu. Žiakom premietneme niekoľko citátov o priateľstve. Ich úlohou bude vybrať si jeden z nich a pokúsiť sa vysvetliť, čo znamená. Podľa toho, ktorý citát sa bude opakovať, určíme si motto týždňa.

Riešenie

Cieľom bude žiakov prinútiť premýšľať a formulovať názor, takže očakávame rôznorodosť v názoroch. Či už pôjde o dôležitosti priateľstva, vlastnostiach priateľa, žiaci si budú mať z čoho vyberať.

DIAGNOSTICKÁ FÁZA

Získané poznatky preveríme **rozhovorom**:

Otázka: Ako by ste opísali priateľstvo?

Očakávaná odpoveď: Vzťah medzi ľuďmi, v ktorom vládne láska, otvorenosť atď.

Otázka: Podľa čoho by sme si mali vyberať priateľov?

Očakávaná odpoveď: Povahové vlastnosti sú veľmi dôležité.

Otázka: Aké chyby robia ľudia najčastejšie pri výbere priateľov?

Očakávaná odpoveď: Vytvárajú si o nich názor bez toho, aby ich spoznali.

Otázka: Kto je vašim najlepším priateľom a prečo?

Posledná otázka bude na zamyslenie. V priebehu celého týždňa sa budú žiaci snažiť sformulovať vlastné postrehy na tému Môj najlepší priateľ.

Žiakov treba pochváliť, všetky názory je potrebné oceniť, aby sa nebáli zapájať sa do rozhovorov a vyjadrovať svoj názor. Opýtame sa ich, čo sa im na hodine najviac páčilo a prečo, čo by poprípade urobili inak, aby sme vedeli zhodnotiť, ako videli hodinu žiaci. Netreba zabúdať na sebareflexiu. Učiteľ by si mal po ukončení hodiny nájsť chvíľu, aby si zodpovedal otázky, ktoré sú uvedené vo v závere vyučovacej hodiny č.1.

Poslednú časť z filmu si na tému Sloboda v rozhodovaní – zodpovednosť si môže vyskúšať pripraviť budúci učiteľ, študent VŠ. Bolo ponúknutých niekoľko námetov, ktoré je možné použiť.

ZÁVER

Svet okolo nás je rozmanitý, ponúka nám všetko, čo si len dokážeme predstaviť. Záleží len od nás, čo v ňom chceme nájsť. Je to dobro? Láska? Krása? Otázok je príliš veľa, aby sme mohli obsiahnuť všetky. Treba si však položiť jednu základnú otázku: Vieme hľadať hodnoty súčasného sveta alebo sa len orientujeme na to zlé okolo nás? Musíme vedieť, ako hľadať, pretože keď náš život upriamime na to dobré, uvidíme to všade okolo nás.

Cieľom našej práce bolo ukázať, ako je možné prezentovať žiakom základnej školy hľadanie hodnôt na hodinách etickej výchovy. Dokázať, že obmena klasickej hodiny za hodinu filmovej projekcie bude žiakmi pozitívne ohodnotená. Žiaci tak môžu na určitý čas zrelaxovať, oddýchnuť si po náročnom dni alebo načerpať energiu pred ťažkými predmetmi, ktoré ich ešte čakajú. Aktivity spojené s filmom sú skôr hravé, ako by mali pripomínať školské cvičenia. Zo skúsenosti vieme, že práca s obrázkami, skladačky a maľovanky sú veľmi obľúbeným prostriedkom výchovno-vzdelávacieho procesu.

Práca pozostáva z piatich kapitol. V teoretickej časti sme venovali pozornosť tematickým okruhom, ktoré súvisia s problematikou našej práce. Vysvetlili sme si základné pojmy, ktoré sú dôležité pre pochopenie podstaty. Druhá kapitola sa týka najmä prípravy učiteľa, ide o tzv. návod, čo robiť, aby sme sa stali dobrým učiteľom. Každý začínajúci učiteľ určite ocení práve túto časť práce. Ďalšie tri kapitoly obsahujú konkrétne prípravy na vyučovaciu hodinu, spoločným menovateľom je téma Hodnoty. Pomôckou nám bude animovaný film Leví kráľ, ktorý predstavuje expozičnú fázu hodín. Na základe videného žiaci vypracujú úlohy, pričom na každej hodine objavia a osvoja si jednu hodnotu (rodina, múdrosť, priateľstvo). Uvádzame podrobnú prípravu, ktorá môže obsahovať niekedy aj viac úloh, takže začínajúci učiteľ má možnosť si vybrať tie úlohy, ktoré ho oslovia najviac.

Naša práca by mohla slúžiť ako pomôcka študentom vysokých škôl, ktorí sa rozhodli vydať sa učiteľskou cestou. Ukážku podrobnej prípravy na vyučovanie určite ocení každý, či už ako návod, ako učiť hodinu s témou Hodnoty, alebo ako predlohu na vytvorenie si vlastnej prípravy. Ak by naša práca oslovila len jedného študenta a dokázala mu pomôcť, splnila by tak svoj cieľ.

Dúfame, že naša práca bude slúžiť ako inšpirácia k efektívnemu vyučovaniu etickej výchovy. Témy etickej výchovy vedia osloviť naozaj každého, sú živo prepojené s reálnym životom a preto je tento

predmet dôležitý vo výchovno-vzdelávacom procese. Možno časom sa dočká aj väčšieho uznania, a to takého, že by ho mali absolvovať všetci žiaci školy. Etická výchova nie je alternatívou náboženskej, je predsa základom vytvárania kladných medziľudských vzťahov, predpokladom osvojenia si základných zručností správnej komunikácie, pochopenia pojmov ako empatia. Ide predsa o to, aby sa každý človek vedel rozhodnúť, čo má robiť, aby jeho správanie bolo v súlade so slušným správaním sa. Veď nemôžeme prehliadnúť základné pravidlo mravnosti: Nikomu nerob to, čo nechceš, aby iní robili tebe.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- Brožík, V. 2004. *Hodnotenie a hodnoty*. Nitra: FF UKF. 2004, 248 strán ISBN 80-8050-680-9
- Fromm, E. 1994. *Mít nebo být?* Praha: Naše vojsko. 1994, 170 strán, ISBN 80-206-0469-3
- Kaliský, J. 2013. *Filozofovanie na vyučovaní, inšpirované umením – spôsob spoznávania hodnôt cez prizmu umeleckej tvorby*. In: Didaktika 1/2013, ISSN 1338-2845
- Korotov, M.V. 1982. *Začínajúcemu učiteľovi*. Bratislava: SPN. 1982, 103 strán, bez ISBN
- Križová, O. 2006. *Komunikácia*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. 2006. 24 strán
- Kyriacou, Ch. 2004. *Klíčové dovednosti učiteľa*. Praha: Portál. 2004, 154 strán, ISBN 8071789658
- Lomnický, I, Jurová, J, 2007. *Osobná etika a etická výchova*. Nitra: CCV PF UKF. 2007, 80 strán, ISBN 978-80-8094-248-9
- Maňák, J. 1992. *Profesionální praktika z pedagogiky*. Brno: PF MU. 1992,131 strán, bez ISBN
- Miedzgová, J. 1998. *Základy etiky*. Bratislava: SPN. 1998, 112 strán, ISBN 80-08-02745-2
- Olivar, R. 1992. *Etická výchova*. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana. 1992, 216 strán, ISBN 80-7158-001-5
- Petlák, E. 2004. *Všeobecná didaktika*. Bratislava: Iris. 2004, 318 strán, ISBN 80-89018-64-5
- Skalková, J. 1999. *Obecná didaktika*. Praha: ISV. 1999, 292 strán, ISBN 8085866-33-1
- Verešová, M. 2007. *Rozvoj osobnosti žiaka*. Nitra: CCV PF UKF. 2007, 74 strán, ISBN 978-80-8094-251-9
- Zelina, M. 2007. *Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa*. Bratislava: Iris. 2007, 235 strán, ISBN 8096701347
- Blaško, M. 2010. *Rozvíjanie klíčových kompetencií vo vzdelávaní*. Košice: KIP TU. 2010, 10 strán, dostupné na <http://web.tuke.sk/kip/download/vuc42.pdf>, citované dňa 11.5.2013
- Križova, O, Podmanický, I. 2011. *Štátny vzdelávací program: Etická výchova (Vzdelávacia časť: Človek a hodnoty)*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav. 2011, 14 strán, dostupné na

http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/2stzs/isced2/vzdelavacie_oblasti/eticka_vychova_isced2.pdf, citované dňa 11.5.2013

Šimoník, O, Horká, H, Střelec, S. 2007. *Hodnoty a výchova*. Brno: MSD. 2007, 533 strán, dostupné na http://www.vlasta.dubravova.sk/index.php/component/docman/doc_download/99-zbornik-hodnoty-a-vychova, citované dňa 18.5.2013

ADRESA AUTORA

Mgr. Mária Havranová
ZŠ Branč
Nitrianska 98
951 13 Branč
marika.havranova@gmail.com